

15. Na 1945, 1966 en 1991

Na 1945, het einde van de Tweede Wereldoorlog wordt de – inmiddels machinale- vervening en ontginning doorgezet. De lokale economie is grotendeels gebaseerd op de vervening. Dit laat ook het telefoonboek uit die tijd zien.

De telefoon in 1950

In 1926 krijgt Bargercompascuum aansluiting op het telefoonnet. Wie in die tijd al over de telefoon kan beschikken is niet bekend. Boerland moet één van de eersten zijn geweest. Dorpsbewoners maken gebruik van Boerland's aansluiting als dokter Hoenders van Zwartemeer moet komen. Ook wordt Boerland gebeld om een

boodschap door te geven. Uit 1950 is een 'naamlijst voor de interlokale telefoondienst' bekend. Het is de telefoongids uit die tijd en uitgegeven door de PTT. Bargercompascuum heeft 21 telefoonnummeraansluitingen, dit zijn;

Berens, H.B. Boerland, H.G.

Borgman, J.J. Exel, J.H.

Feringa, J.

Hartmann, J.B.

Hartmann, R.

Heine, J.K.

Hettinga Gebr.

Heynen, R.

Hoiting, H. Horeman, Zr.J.M.H. Kuiper, J.

Lubbers & Zn., L. Politie Pragt, H. R.K.Pastorie Smit, H.F. Wehkamp, H.H.

Vuuregge, S.

Het zijn de zakenlui uit die tijd die een aansluiting hebben, zoals de cafés Hendrik Boerland, Geert Hartmann, Johan Kuiper op Klazienaveen-Noord, evenals de aannemers Hendrik Exel, Jan Feringa en Lux Lubbers. Maar ook loodgieter (koperslager) Gebroeders Hettinga, kassier Bernard Hartmann, landbouwer Hoiting, Groene Kruiszuster Horeman, Politie, smid Heinrich Pragt en de pastoor hebben een eigen nummer.

Een andere groep, die telefoon heeft, zijn de opzichters en verveners, die werken in het veen. Als een

turfslading klaar is om te verschepen, wordt dit per telefoon doorgegeven. Ook moeten zij in verband met de handel bereikbaar zijn. Dit zijn Berend Berens, veenbaas bij Tonckens-Zijlma, Joop Borgmann, Roef Hartmann, Kasper Heine, Rudolf Heynen, opzichter van de Nederlandse Turf-centrale, H.F.Smit, Minne Wehkamp en Sebo Vuuregge, veenbaas bij Bosscher.

Willem Scholte staat vermeld onder Zwartemeer als; 35 Scholte, J.W. Winkel en fourageh., Limietweg 138, Bargercompascuum.

Twee foto's uit de jaren '50. De bovenste foto laat een - door een motorboot voortgeduwde - praam zien, die turf vervoert door het Verlengde Oosterdiep.

De onderste foto is genomen in 1953. De Postweg wordt van een 3 meter naar een 6 meter brede klinkerweg (bron; gemeentelijk archief).

Twee foto's van Pater Bernard van der Meer uit 1952. Aan de grens, in de Berkenrode maar ook aan de Runde wordt nog volop met de hand turf gegraven.

Veenkoloniale boerderijen

Na de vervening en de ontginning vestigen boeren zich definitief op de gereedgekomen dalgrond aan het kanaal. Onder hen zijn vroegere bewoners van de 'oude streken', Berkenrode, de Schoolweg (de Streek) en de Limietweg. Daarnaast laten zonen van verveners uit het Groninger land en de Drentse Monden veenkoloniale boerderijen bouwen aan het Verlengde Oosterdiep.

Een ansichtkaart laat de nieuwe veenkoloniale boerderijen zien, die in de jaren vijftig gebouwd zijn aan het Verlengde Oosterdiep. Links boven is de boerderij van B. Mencke op oostzijde 132, gebouwd in 1957. Rechts boven is de boerderij van A.G. Meijer op westzijde 81, gebouwd in 1951. Het had de mooie naam 'Casa Sole', zonnehuis. Links beneden wordt bewoond door E.F. Steenhuis, gebouwd in 1953 op adres westzijde 82. Over wijk '29' loopt een wagenbrug, die de smalle voetgangersvonder uit de jaren dertig verving. Rechts onder is de boerderij van R. Mencke op westzijde 43. Aan dit huis was aan de achterzijde een serre gebouwd, voor die tijd een bijzonderheid (bron; eigen archief).

Werkgelegenheid

Het werken in het veen is een aflopende zaak. De boeren zijn bezig met het aanmaken van de grond en ontginnen de bodem tot de vruchtbare dalgrond. Na het afgraven van het veen, dat als turf afgevoerd is, wordt de opzij gelegde bolsterlaag vermengd met het er onderliggende zand. Ook wordt zand van elders met pramen over het water aangevoerd. Om de bodem te verbeteren brengen de boeren stadsvuil – ook weer aangevoerd per praam- op het land. Dit werk gebeurt met paard en wagen, met 'kipkarre', 'krooie' en 'schubbe'. Zo ontstaat de vruchtbare dalgrond. Veel mannen vinden werk bij de boer.

Grote groepen veenarbeiders zijn weer weggetrokken. Zij gaan het veen achterna, naar Fehndorf of Schöningsdorf. Andere veenarbeiders vinden werk bij de AKU in Emmen en Emmercompasuum en andere industrieën. Ook emigreren gezinnen naar Canada, Verenigde Staten, Australië of Nieuw- Zeeland. Veel vertrekken, anderen blijven.

Woningbouw- geen lintbebouwing

De arbeidershuisjes op het bovenveen en in het veld worden opgeruimd. Hier zijn ook veel krotten bij. Al voor de Tweede Wereldoorlog bouwt de gemeente groepjes huurhuizen, zoals aan de Limietweg. In de oorlog wordt niet gebouwd. De gemeente is verplicht de krotten op te ruimen en zijn bevolking goede woningen aan te bieden (Roest, 1992).

Een winters plaatje van de huizen aan de St. Josefstraat in de jaren rond 1950. Wijk 26, 'de Josefwieke' is bevroren. Vooraan ligt een vonder over het kanaal (bron; eigen archief).

De behuizing aan de grens, achter de Breede Sloot wordt langzaam maar zeker afgebroken en velen verhuizen naar 'beneden' en gaan wonen in een huis, gebouwd op 'het vaste' aan de Limietweg.

De bewoners van de Maatschappij kunnen het langst blijven zitten. De grondeigenaar, de firma Scholten, begint pas na de Tweede Wereldoorlog met het afgraven van dit gebied. Emmen wil geen lintbebouwing, 'Bargercompascuum zou een echt centrum krijgen' (Kuis, 1948).

In 1946 komt de woningbouw aan de Stekker (later geschreven als Stikker) en St. Josefstraat gereed, enkele jaren later gevolgd door Het Spaan. De aannemers zijn Lucas Lubbers uit Bargercompascuum en Casper Cramer uit Bargerooosterveld.

Minne Robben woont tot dan toe op het adres Postweg 22, in een hoogveenhuusje ten noorden van het oude kerkhof. Hij krijgt de hoekwoning van de St. Josefstraat met de Stikker. En woont Minne Veringa, Postweg 21, niet altijd achter hem, aan de rand van het eikenbos van Wilken. Aan de St. Josefstraat wordt Veringa weer buurman van Robben en krijgt het tweede huis aan de St. Josefstraat toegewezen.

De woningbouw in de Pastoor de Klaverstraat en Meester Van den Boschstraat komt in 1948 gereed. Hier zijn de aannemers Jan Feringa, Herman Lubbers en Herman Linneman. In die jaren is zijwijk 28 - ook genoemd de Klaverwijk- nog zeker 300 meter lang. Dit kanaal loopt voor de huizen van de Meester Van den Boschstraat langs. Oudere bewoners uit de buurt weten nog hoe hun kinderen aan de andere kant van de 'wieke' in het veld speelden op grond van boer Ernst Meijer.

Het oudste deel van de Pastoor Vroomstraat wordt in 1957 gebouwd, terwijl het westelijke deel pas enkele jaren later gereed komt. In 1962 komen de eerste bejaardenwoningen en de particuliere bouw aan de Jan Berendstraat.

Deze foto dateert uit 1970. Vooraan is de Torenstraat, middenin is Het Spaan, gevolgd door de St. Josefstraat. Links zijn nog twee huizen van de Stikker te zien. In de verte, links is de Berkenrode (bron; familie Feringa).

De woningbouw van de Pastoor de Klaverstraat en de Pastoor Vroomstraat, gebouwd in 1957 (bron; mw Bruinsma-de Vries).

Het is voorjaar 1965 en elektricien Hennie Feringa doet reparatiewerk aan het haantje op de kerktoren. Hij wordt hierbij geholpen door Herman Nusse. Zij maken van de gelegenheid gebruik door vanaf dit hoge punt het dorp op de foto te zetten. Hier een beeld gericht op de Limietweg. Rechts is nog geen visvijver. Achter de winkels aan het Oosterdiep is slechts landbouwgrond, nog geen woningbouw. Mogelijk was de gemeente wel al de toekomstige woningbouw aan het voorbereiden, omdat het eerste deel van zijwijk 27 gedempt is. Op de Postweg, in de nabijheid van het voetbalveld overtreden drie fietsers de verkeersregels (bron; Herman Nusse, zie ook de voorplaat).

BARGERCOMPASGUUM, Bejaardenwoningen

De Jan Berendstraat is genoemd naar Jan Berend Wilken (1836-1928) en gebouwd in 1962. 'Melkboer' mevrouw Alers staat stil om haar klanten te bedienen (bron; eigen archief).

In het begin van de vijftiger jaren hebben ‘de ouden van dagen’, de bejaarden dus, een uitstapje. Bij deze gelegenheid wordt de groep, met begeleiding op de foto gezet.

Vlnr, boven; Albert Bergsma, Popke Lukkien, Lambert Ros, Frans Greve, Leidi Greve-Peters, mw Lingenaar-Rüten, Johan Lingenaar, Jan Kuhl, Bé Mencke.

Tweede rij van boven; Aaldert de Bruin, weggedoken is H. Kohnken, Minne Wehkamp, Oving, ?, mw Berends-Hofmann, haar man Heinrich Berends, Mw Kuhl, mw Langen (Sluis).

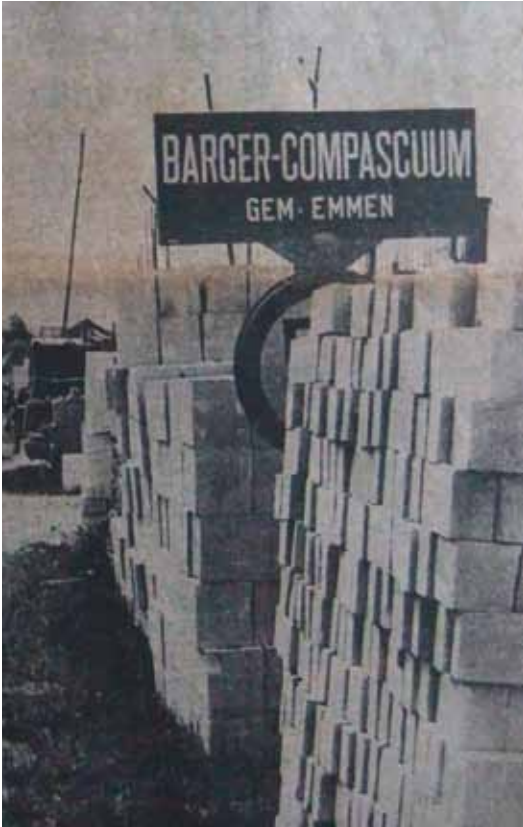
Derde rij van boven; Lenie Kuis-Lubbers, Kast Veeninga, mw Wehkamp-Schulte, weggedoken mw Adelheid de Groot, ook Lute Ollaid genoemd, ?, mw Linnemann, mw Hemel, mw Dina Lubbers-Buss, Hendrik Kliphuis, ?.

Vierde rij van boven; mw met zwart hoedje Anna Zwake, De heer en mevrouw Heijnen, mw de Groot-Winters, haar man Harm de Groot, Willem Theijken, kleine man is Albert Lubbers, ook Sonnevant genoemd, Hendrik Oldenhuis.

Derde rij van onderen; mw Linnemann, ? ?, mw Bergsma-Karssing, mw Ros-Alkema, Harm Linneman, ook Sievers Harm genoemd, mw Theijken- Mulder; mw Riet Exel, mw Berken, Willem Scholte, mw Helena Scholte-Lubbers, Hinnek Zwake, mw Berends-Hogelink en man Willem Berends, Berend Schulte, Berend Berken.

Tweede rij van onderen; mw Heller-Ottens, Berend Heller, mw Gusta Linneman-Berendt in de arm van Hinnek Linnemann, Berend Hölscher, Harm en Lena Cramer; Berend Schulte, mw Liese Schulte-Bos, kleine vrouwtje is mw Sina Berends, Douzn Sina genoemd, ?, Hinnek Hölscher.

Onderste rij; mw Suelmann, Jans Heijne, mw Heijne-Beddinkhaus, Johan Tiben en mw Tiben-Robben, mw Hölscher-Bruins, mw Niesje de Jonge-Langes, Geert Langes, Leida Zwake, postkantoorhoudster, Engel Wilken, mw Suelmann-Ahlers, mw van der Meer-Wilken, Catrien Lubbers-Zwake (bron; mw A. Schulte).

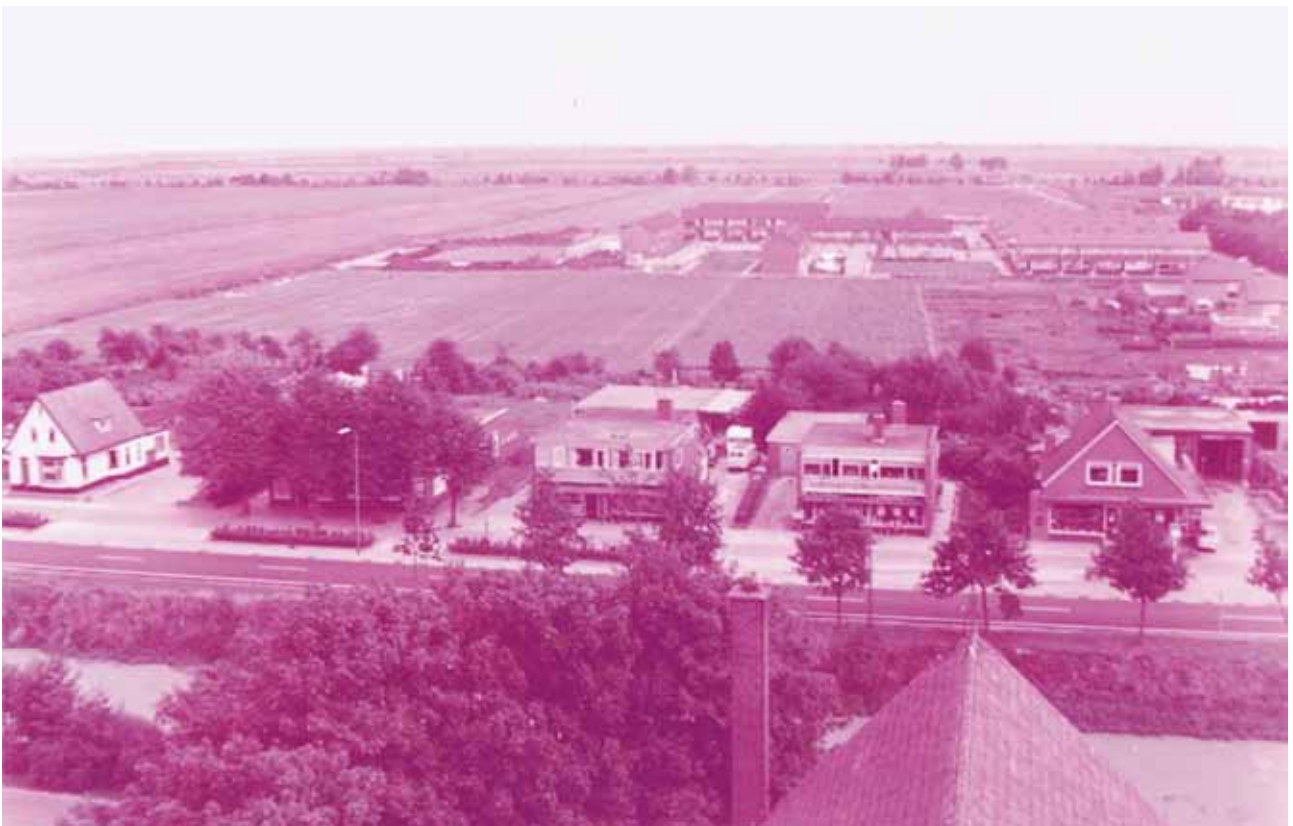

Na 1966

Bargercompasuum viert in de eerste week van juli 1966 het honderd jarige bestaan. De Emmer Courant wijdt een hele pagina aan het feest in het dorp.

Ook de woningbouw komt ter sprake. Op dat moment -zomer 1966- is een begin gemaakt met de woningbouw aan de Postweg-oost, tegenover het sportpark. Er is veel vraag naar huurwoningen. Veel pas getrouwde stellen wonen in bij hun ouders. Schuren worden bewoond, evenals woonschepen in het kanaal. Zelfs de huurhuizen aan de Pastoor de Klaverstraat en de Stikker hebben dubbele bewoning. Gezinnen wonen bij elkaar in. Er is woningnood en de bouw aan de Postweg-oost geeft veel jonge stellen de mogelijkheid op zichzelf te gaan wonen onder comfortabele omstandigheden in een huis en buurt met voldoende ruimte voor het gezin.

Het dorp ontwikkelt zich tot forensenplaats. De industrie in Emmen, Emmercompasuum en Klazienaveen geeft veel werkgelegenheid en de tendens, die na de vervening is ingezet dat mannen buiten het dorp werk vinden, zet zich voort. In 1966 wordt het eerste blok van de Postweg-oost gebouwd, gevolgd door Gareel, Posthoorn en Dissel.

Ook nu maakt Feringa beelden vanaf de kerktoeren. De woningbouw aan de Postweg is gereed. Ook het Gareel lijkt al bewoond, terwijl men bezig is met de Posthoorn. In de verte glimt het water van de visvijver en tegenover het sportpark staan al enkele particuliere woningen. Het moet zijn begin jaren zeventig (bron; familie Feringa).

Zicht op de Postweg in westelijke richting. Deze foto moet van 1967 zijn, want het Kruisgebouw is in aanbouw. In de verte op de plaats waar later de Kwakel ontstaat, lijkt men nog met verving bezig te zijn. Het land tussen het kerkhof en het eikenbosje van Wilken behoort nog niet tot het Veenmuseum (bron; familie Feringa).

Een beeld van de Postweg, Pastoor de Klaverstraat, Meester van den Boschstraat en de Pastoor Vroomstraat. Een tipje van het café van Bernard Wilken is nog te zien (bron; familie Feringa).

Een foto gemaakt in zuidelijke richting. In de verte de Limietweg-zuid en links vooraan de Jan Berendstraat, rechts groenteboer Bernsen en bakkerij Lukkien (bron; familie Feringa).

De eerste vijf en twintig jaar na de Tweede Wereldoorlog komt veel huur-woningbouw tot stand. Na 1960 ontstaat ook de behoefte aan een 'eigen huis'. Veel Bargercompasumer mannen zijn bouwvakkers, werken bij Exel of Linnemann en zij bouwen hun eigen huis. Ook steeds meer vrouwen vinden werk buitenshuis. Alle ruimtes in de kern aan het Verlengde Oosterdiep, Torenstraat, Jan Berendstraat en de Postweg worden 'gedicht' met particuliere huizenbouw.

Er wordt goed verdiend. Behalve in de productie op de fabrieken en in de bouw, vinden de mensen goede banen in de handel, onderwijs en dienstverlening. Maar ook de zorg trekt de nodige – met name vrouwelijk- personeel. Bewoners willen bouwen.

De Posthoorn omstreeks de jaren '80. Het eerste particuliere huis op de hoek Postweg- Posthoorn is inmiddels gebouwd (bron; gemeentelijk archief).

Na 1991

In 1991 viert Bargercompascuum het 125 jarige bestaan. Op dat moment staat dit bord aan de kant van de weg. De makers maken hiermee hun ongenoegen bekend.

Particuliere woningbouw is altijd een heet hangijzer geweest in het dorp. In tijden dat er veel jonge mensen willen bouwen, zijn er geen kavels voorhanden. De gemeente heeft ook geen haast hiermee. Veel dorpsbewoners menen dat 'Emmen' de kleinere dorpen hierin ook benadeelt ten opzichte van de grotere dorpen, waar altijd voldoende kavels aangeboden worden. Plaatselijk Belang zet zich ervoor in.

De Posthoorn krijgt rond 1980 een uitbreiding met particuliere huizen. In de begin jaren '90 ontstaat een nieuwe woonwijk aan Galop en Haam. In 2000

wordt een begin gemaakt aan de particuliere nieuwbouw tegenover de visvijver. Gebouwd wordt aan de Postweg, richting de Limietweg, evenals aan de Teugel en in 2005 aan de Koetsier.

In het voorjaar 2011 is de schop in de grond gegaan voor de uitbreiding van de Koetsier.

